

Монографија:

**ТРЖИШТЕ ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА У СРБИЈИ
ПРЕ И ПОСЛЕ ТРАНЗИЦИЈЕ**

Аутори: проф. др Милан Р. Милановић и проф. др Милутин Т. Ђоровић
Издавач: Институт за економику пољопривреде, Београд, 2011.

Почетком 2011. године, појавила се ова структурно-методолошки занимљива и садржајно значајна монографија, чији су аутори истакнути аналитичари и професори у области аграрне економије и посебно тржишта пољопривредних производа. Монографија је прилично обимна (230 страна), састоји се од два дела, општег и посебног, укључујући 32 табеле и 13 графикана, као и опширан списак литературе и других коришћених извора.

У првом (општем) делу монографије разматрају се (1) теоријски аспекти тржишта (Класификација и сегментација тржишта, Елементи и механизам тржишта, Чиниоци тржишта, Општа привредна и тржишна конјунктура, Основне функције тржишта) и (2) опште карактеристике понуде, тражње и потрошње пољопривредних и прехранбених производа. Потреба изучавања тржишта и тржишних односа произлази из органске међузависности робне производње и других фаза друштвене репродукције, односно чињенице што је робна размена један од најсложенијих феномена привредног система. Без обзира на практични значај познавања бројних проблема и функција тржишта у механизму привређивања, аутори указују и на теоријска разматрања дефинисања тржишта, његове класификације и сегментације, елемената и чинилаца тржишних односа и функционисања тржишног механизма. У том контексту се разматрају опште карактеристике понуде, тражње и потрошње, односи понуде према потребама тржишта, развој теорије и основна обележја тражње пољопривредних производа, еластичност понуде и тражње, чиниоци, законитости и еластичност потрошње.

Поред теоријско-методолошких аспеката савременог тржишта, у другом (посебном) делу монографије се, кроз дугорочнији историјско-аналитички приступ, разматрају институционални и реални услови развоја аграрног тржишта у Србији, односно развој економских институција и системско-правних решења, посебно политике и система цена пољопривредних и прехранбених производа, кроз неколико фаза у последњих двадесетак година.

Значајан део монографије представља анализу кретања укупне производње и продуктивности агроиндустријских производа у Србији, односно трендова раста/пада укупне пољопривреде, како биљне тако и сточарске производње, те и сагледавања биланса основних производа. Аутори аналитички документују транзициону стагнацију и пад српске пољопривреде, као и транзициону дисторзију укупне економије, што како наглашавају, није никаква специфичност Србије у том периоду (ако се рушење Берлинског зида 1989. године може означити почетком тзв. транзиције у југоисточној Европи).

У контексту усмерења ка европским интеграцијама, при чему је пољопривреда један од најважнијих и најосетљивијих сектора у том процесу, у монографији се одговарајућим аналитичко-компаративним сагледавањима, покушава целовитија објективизација аграрно-економске позиције Србије према актуелној европској стварности. У том светлу се разматрају систем и политика интерних субвенција пољопривреде у Србији у контексту правила СТО и праксе ЕУ, структура субвенција и прорачун агрегатне подршке пољопривреди, као и политика увозне заштите и подршка аграрном извозу.

Посебно занимљив део монографије представља разматрање посттранзиционе структурне типологије аграрног тржишта у Србији, односно сагледавање карактеристика посттранзиционог аграрног окружења у контексту теоријских типова тржишних структура, а посебно конкуренције и типских карактеристика структуре и могућности унапређења аграрног тржишта у Србији.

С обзиром да наслов ове монографије обухвата временску синтагму „*пре и после транзиције*“, аутори су је одредили тако што сматрају да је процес тзв. „транзиције“ у Србији започео насилном сецесијом и распадом бивше државе СФРЈ и формирањем нове државе СРЈ (1992), као и да се нестајањем те друге државе СРЈ и развргавањем њене последње форме СЦГ (2006), завршавају транзиционе промене и заокружује нови привредно-политички систем у Србији. У том контексту, ради методолошке упоредивости, разматрања у овој монографији се односе на врло бурне године ширег размеђа два столећа (протеклог и наступајућег), односно на деценију пре распада СФРЈ, на период постојања СРЈ и на прву деценију новог столећа, при чему се цео период у многим аспектима посматра по петогодишњим одсечцима. На тај начин се релативизује иначе раширено али неутемељено схватање да транзиција у Србији почиње октобарским превратом 2000. године.

Проф. др Симо Стевановић
Пољопривредни факултет, Београд